

Thom., factam esse in momento, quod duplici ratione confirmat. Prima est, quia virtus Spiritus Sancti est infinita. Quæ ratio immediate solum probat hoc esse possibile; subintelligit autem D. Thomas decuisse Spiritum Sanctum, in medio faciendi hoc opus, ostendere omnipotentiam suam, modo perfectissimo illud perficiendo, quandoquidem ad Verbi incarnationem ordinabatur. Secunda ratio indiget majori expositione; sic enim D. Thomas colligit: Deus conceptus est ex Virgine; ergo oportuit ut in primo momento, in quo facta est vel inchoata conceptio, facta etiam fuerit unio hypostatica carnis ad Verbum, alias non tota conceptio ad Deum esset terminata; ergo oportuit ut simul fuerit conceptio inchoata et consummata usque ad conjunctionem carnis cum anima rationali, quia non decuit Verbum assumere carnem, antequam anima informaretur.

3. *Objectio.*—*Responsio.*—Sed dicit aliquis, non sequi inconveniens, etiamsi dicamus corpus illud fuisse, humano more, quadraginta et amplius diebus perfectum, et tamen non esse assumptum usque ad rationalis animæ introductionem, quia usque ad illud instans nondum est corpus humanum, neque actio, quæ antecedit instans generationis, est revera humana conceptio, nisi remote et habituine quadam, sicut dicitur generatio inchoari in alteratione quæ antecedit. Conceptio enim humana generationem substantialem in tali specie significat; unde licet præcedens alteratio successive facta esset, nihilominus vere ac proprie diceretur Deus conceptus ex Virgine. Respondetur, nomine conceptionis totum illud includi, et valde decuisse ut divinum Verbum totam humanam conceptionem assumeret, ac quodammodo deificaret, nec decuisse ut Spiritus Sanctus aliquid ex sanguine Virginis fabricaret, quod non esset Deus, seu Deo hypostatice unitum, et ipsam etiam Virginem decuit nihil unquam concipere nisi Deum, unde Luc. 1 dicitur: *Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Quod enim ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei.*

4. *Responsio.*—Dices fortasse, non esse inconveniens ut caro fuerit a principio assumpta priusquam esset animata, sicut post mortem mansit unita Verbo sine anima. Nam, sicut eo tempore solum erat caro humana per habituine ad animam quam habuerat, ita ab initio conceptionis potest dici caro humana, quia ad suscipiendam rationalem animam

præparatur. Respondetur non esse similem rationem. Non enim decuit Verbum divinum prius tempore assumere corpus quam rationalem animam, aut prius fieri embrionem, aut aliquid simile, quam hominem, ut latius supra diximus, q. 6.

5. Tertium, scilicet augmentum corporis, dicit D. Thomas factum esse in tempore per successivum augmentum. Quod per se constat, est enim hoc extra rationem conceptionis, et naturali modo ac virtute animæ fit.

6. Juxta hanc assertionem explicat D. Thomas, in solutione ad 1, loca August., in 4 de Trinit., et in l. 83 Quæst., ubi sentit corpus Christi successu temporis fuisse perfectum in utero matris, et est sine dubio verus sensus ejus. Dicit enim quadraginta sex senariis dierum fuisse corpus Christi perfectum, qui dierum numerus novem menses conficit. Quomodo autem tot dies fuerint requisiti ad perfectum augmentum corporis Christi intra viscera matris, cum in uno instanti habuerit corpus tam perfectum, quam alii habere solent quadraginta diebus, hoc non exposuit Augustinus; attingit tamen D. Thomas, articulo sequenti, argum. 2, et dicemus disp. seq.

ARTICULUS II.

Utrum corpus Christi fuerit animatum in primo instanti sue conceptionis¹.

1. *Ad secundum sic proceditur. Videtur quod corpus Christi non fuerit animatum in primo instanti sue conceptionis. Dicit enim Leo Papa, in Epistola ad Julianum². Non alterius naturæ erat caro Christi quam nostra, nec alia illi quam cæteris hominibus anima est inspirata principio. Sed aliis hominibus non infunditur anima in primo instanti sue conceptionis; ergo nec corpori Christi anima debuit infundi in primo instanti sue conceptionis.*

2. *Præterea, anima sicut quælibet forma naturalis requirit determinatam quantitatem in sua materia. Sed in primo instanti conceptionis corpus Christi non habuit tantam quan-*

¹ 3. d. 3, q. 5, a. 2, ad 3; et 4 contra, c. 44 et 45, ad 2; et op. 2, c. 223 et 224, et Joan. 1, 45, et c. 2, l. 3.

² Est ep. 11 ad Julianum, Epis. Coensem, non remote a fine illius.

titatem quam habent corpora aliorum hominum, quando animantur; alioquin si continue fuisset postmodum augmentatum, vel citius fuisset natum, vel in sua nativitate fuisset majoris quantitatis, quam alii infantes. Quorum primum est contra Augustinum, 4 de Trin.¹, ubi probat eum spatio novem mensium in utero Virginis fuisse: secundum autem est contra Leonem Papam qui in serm. Epiph. dicit², quod Magi viderunt et adoraverunt puerum Jesum, in nullo ab humanæ infantie generalitate dissimilem. Non ergo corpus Christi fuit animatum in primo instanti sue conceptionis.

3. *Præterea ubicunque est prius et posterius, oportet esse plura instantia. Sed secundum Philosophum, in lib. de Generatione animalium³, in generatione hominis requiritur prius et posterius; prius enim est vivum, et postea animal, et postea homo. Ergo non potuit animatio Christi perfici in primo instanti sue conceptionis.*

Sed contra est quod Damasc. dicit in 3 libro⁴: Simul caro, simul Dei Verbi caro, simul caro animata anima rationali et intellectuali.

Respondeo dicendum, quod ad hoc quod conceptio ipsi Filio Dei attribuitur (ut in Symbolo confitemur, dicentes: Qui conceptus est de Spiritu Sancto⁵), necesse est dicere, quod ipsum corpus Christi, dum conciperetur, esset a Verbo Dei assumptum. Ostensum est autem supra⁶, quod Verbum Dei assumpsit corpus mediante anima, et animam mediante spiritu, id est intellectu. Unde oportuit quod in primo instanti conceptionis corpus Christi esset animatum anima rationali.

Ad primum ergo dicendum, quod principium inspirationis animæ potest considerari dupliciter. Uno modo, secundum dispositionem corporis; et sic non ab alio principio inspirata est anima corpori Christi et corporibus aliorum hominum; sicut enim statim formato corpore alterius hominis, infunditur anima, ita fuit in Christo. Alio modo potest considerari dictum principium solum secundum tempus; et sic quia prius tempore formatum fuit perfectum corpus Christi, prius tempore fuit etiam animatum.

¹ C. 5, tom. 3.

² In serm. 4, circa medium illius; incipit hic serm. Justum et rationabile.

³ Lib. 2, cap. 4, tom. 4.

⁴ Cap. 2, a med.

⁵ In Symb. Apostol.

⁶ Q. 6, art. 1.

Ad secundum dicendum, quod anima requirit debitam quantitatem in materia cui infunditur, sed ista quantitas quamdam latitudinem habet, quia et in majori et in minori quantitate salvatur. Quantitas autem corporis, quam habet, cum primo sibi infunditur anima, proportionatur quantitati perfectæ, ad quam per augmentum perveniet; ita, scilicet, quod majorum hominum majorem quantitatem corpora habent in prima animatione. Christus autem in perfecta ætate habuit decentem et mediocrem quantitatem, cui proportionabatur quantitas quam corpus ejus habuit in tempore quo aliorum hominum corpora animantur; minorem tamen habuit in principio sue conceptionis. Sed tamen illa parva quantitas non erat tam parva, ut in ea non posset ratio animati corporis conservari, cum in tali quantitate quorundam parvorum hominum corpora animantur.

Ad tertium dicendum, quod in generatione aliorum hominum locum habet quod dicit Philosophus, propter hoc quod successive corpus formatur et disponitur ad animam. Unde primo tanquam imperfecte dispositum recipit animam imperfectam; et postmodum quando perfecte est dispositum, recipit animam perfectam. Sed corpus Christi propter infinitam virtutem agentis fuit perfecte dispositum in instanti, unde statim in primo instanti recepit formam perfectam, id est animam rationalem.

Hic articulus non indiget commentario, non enim est in illo nova difficultas præter tractatam in articulo præcedenti. Supposito enim priori miraculo de perfecta formatione corporis Christi in momento, absque novo miraculo quasi naturali lege consequeretur, ut corpus illud in eodem instanti anima rationali formaretur. Quia materiæ perfecte dispositæ proportionata forma naturali lege debita est.

ARTICULUS III.

Utrum corpus Christi in primo instanti sue conceptionis fuerit a Verbo assumptum¹.

1. *Ad tertium sic proceditur. Videtur quod caro Christi prius fuerit concepta, et postmodum assumpta. Quod enim non est, non potest assumi. Sed caro Christi per conceptionem esse*

¹ 3. d. 2, q. 2, a. 3, et d. 3, q. 5, a. 2; et 4 contra, c. 44 et 45.

inceptit. Ergo videtur quod fuerit assumpta a Verbo Dei, postquam fuit concepta.

2. Præterea, caro Christi fuit assumpta a Verbo Dei, mediante anima rationali. Sed in termino conceptionis accepit animam rationalem. Ergo in termino conceptionis fuit assumpta; sed in termino conceptionis dicitur jam concepta; ergo prius fuit concepta, et postmodum assumpta.

3. Præterea, in omni generato prius tempore est id quod est imperfectum, eo quod est perfectum, ut patet per Philosophum, in 9 Metaphys. Sed corpus Christi est quiddam generatum. Ergo ad ultimam perfectionem, quæ consistit in unione ad Verbum Dei, non statim in primo instanti conceptionis pervenit, sed primo fuit caro concepta, et postmodum assumpta.

Sed contra est, quod Augustinus dicit, in lib. de Fide ad Petrum²: Firmissime tene, et nullatenus dubites carnem Christi non fuisse conceptam in utero Virginis, priusquam susciperetur a Verbo.

Respondeo dicendum quod (sicut supra dictum est¹), proprie dicimus Deum factum esse hominem, non autem proprie dicimus quod homo factus sit Deus; quia, scilicet, Deus assumpsit sibi id quod est hominis, non autem præexistit id quod est hominis, quasi per se subsistens, antequam susciperetur a Verbo. Si autem caro Christi fuisset concepta antequam susciperetur a Verbo, habuisset aliquando aliquam hypostasim præter hypostasim Verbi Dei, quod est contra rationem incarnationis; secundum quam ponimus Verbum Dei esse unitum humanæ naturæ, et omnibus partibus ejus in unitate hypostasis. Neo fuit conveniens quod hypostasim præexistentem humanæ naturæ vel alicujus partis ejus, Verbum Dei sua assumptione destrueret. Et ideo contra fidem est dicere, quod caro Christi prius fuerit concepta, et postmodum assumpta a Verbo Dei.

Ad primum ergo dicendum, quod si caro Christi non fuisset in instanti formata seu concepta, sed per temporis successionem, oporteret alterum duorum sequi, vel quod assumptum nondum esset caro, vel quod prius esset conceptio carnis quam ejus assumptio. Sed quia ponimus conceptionem in instanti esse perfectam, consequens est quod in illa carne simul fuit concipi et conceptum esse. Et sicut Augustinus dicit in

¹ Text. 13, tomo 3.

² Cap. 18, in prin. tom. 4.

³ Q. 16, art. 6 et 7.

lib. de Fide ad Petrum: Dicimus ipsum Dei Verbum suæ carnis acceptione conceptum, ipsamque carnem, Verbi incarnatione conceptam. Et per hoc patet etiam responsio ad secundum. Nam simul dum caro illa concipitur, concepta est et animatur.

Ad tertium dicendum, quod in mysterio incarnationis non consideratur ascensus, quasi alicujus præexistentis proficientis usque ad unionis dignitatem, sicut posuit Photinus hæreticus; sed potius consideratur ibi descensus, secundum quod perfectum Dei Verbum, imperfectionem naturæ nostræ sibi assumpsit, secundum illud Joan. 6: Descendit de cælo.

Textus D. Thomæ est perspicuus, res autem ipsa tractata est in superiori tomo, circa quæstionem 6, ubi ostendimus simul tempore fuisse corpus Christi animatum, ac Verbo unitum.

ARTICULUS IV.

Utrum conceptio Christi fuerit naturalis vel miraculosa¹.

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod conceptio Christi fuerit naturalis. Secundum enim conceptionem carnis, Christus dicitur filius hominis. Est autem verus et naturalis filius hominis, sicut verus et naturalis Dei Filius; ergo ejus conceptio fuit naturalis.

2. Præterea, nulla creatura producit operationem miraculosam. Sed conceptio Christi attribuitur B. Virgini, quæ est pura creatura; dicitur enim quod Virgo Christum concepit. Ergo videtur quod non sit miraculosa conceptio, sed naturalis.

3. Præterea, ad hoc quod aliqua transmutatio sit naturalis, sufficit quod principium passivum sit naturale, ut supra habitum est². Sed principium passivum ex parte matris in conceptione Christi fuit naturale, ut ex dictis patet. Ergo conceptio Christi fuit naturalis.

Sed contra est quod Dionysius dicit, in Epistola ad Caium monachum³: Super hominem operabatur Christus ea quæ sunt hominis; et hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens.

¹ 3 d., q. 2, a. 2; et 4 contra, c. 45; et Quodl. 6, q. 10; et opu. 2, ca. 225, usque ad 232; et Isai. 7, l. 2.

² Q. præced., art. 4.

³ In ep. quæ incipit: Quæris tu quidem, circa med. illius, c. 6.

Respondeo dicendum quod, sicut Ambrosius dicit in lib. de Incarnatione¹, multa in hoc mysterio, et secundum naturam invenies, et ultra naturam. Si enim consideremus id quod est ex parte materiæ conceptus, quam mater ministravit, totum est naturale. Si vero consideremus id quod est ex parte virtutis activæ, totum est miraculosum. Sed quia unumquodque magis indicatur secundum formam quam secundum materiam, et similiter secundum agens quam secundum patiens, inde est quod conceptio Christi debet dici simpliciter miraculosa et supernaturalis, sed secundum aliquid naturalis.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus dicitur naturalis filius hominis, in quantum habet naturam humanam veram, per quam est filius hominis, licet eam miraculose habuerit. Sicut cæcus illuminatus videt naturaliter per potentiam visivam quam miraculose accepit.

Ad secundum dicendum, quod conceptio attribuitur Virgini Beatæ, non tanquam principio activo, sed quia ministravit materiam conceptui, et in ejus utero est conceptio celebrata.

Ad tertium dicendum, quod principium passivum naturale sufficit ad transmutationem naturalem, quando naturali et consueto modo movetur a principio activo proprio. Sed hoc in proposito non habet locum. Et ideo conceptio illa non potest dici simpliciter naturalis.

COMMENTARIUS.

1. Quæstio hujus articuli solum spectat ad modum loquendi, nam res satis constat ex iis quæ supra dicta sunt de hac conceptione, et quæ de illius modo statim dicemus. Unde nihil in textu D. Thom. occurrit explicandum, præter solutionem ad 1, in qua D. Thom. ait, Christum dici naturalem filium hominis, in quantum habet veram naturam humanam, per quam est filius hominis, licet eam miraculose habuerit.

2. Objectio. — Responsio. — Christus quomodo dicatur naturalis filius hominis. — Statim enim occurrit objectio; aliud est enim esse naturalem hominem, aliud vero esse naturalem filium hominis; ut ergo Christus sit verus ac naturalis homo, satis est quod nabeat veram naturam hominis, non tamen hoc sufficit ut sit naturalis filius hominis. Homo enim dicitur a natura, filius autem ab origine; et ideo, sicut, ut sit homo, requirit humanam naturam, ita ut sit naturalis filius,

¹ C. 6, circa med., to. 2.

naturalis origo necessaria est; alias si humana ejus natura formata esset ex costâ Virginis, vel alio simili modo, nihilominus fuisset naturalis filius hominis, quod est plane falsum. Respondetur, verum esse quod objectio sumit, ad humanam filiationem præter humanam naturam necessariam esse originem, et hoc ipsum D. Thomas insinuavit, cum addidit:

In quantum habet naturam humanam, per quam est filius hominis. Ut vero mens ejus radicitus intelligatur, considerare oportet aliud esse generationem vel conceptionem esse veram, aliud esse naturalem; rursus recolere oportet, opus interdum dici miraculosum ratione termini, interdum vero tantum ratione modi. Conceptio ergo Christi ex Virgine, vera conceptio ac generatio humana fuit, quantum ex parte matris esse oportet (ut superius explicatum est); modus autem fuit aliquo modo supernaturalis in velocitate, et similibus circumstantiis quæ veritatem conceptionis non tollunt. Rursus ex parte causæ efficientis fuit illa conceptio supernaturalis; terminus autem ejus omnino naturalis; agimus enim præcise de conceptione, non de hypostatica unione. Quia ergo conceptio actionem significat, et habitudinem dicit ad efficientem causam, ideo sicut supernaturali virtute facta est, ita supernaturalis simpliciter dicitur, licet ex parte materiæ et termini, naturalis quodammodo sit; hoc tamen satis est ut Christus dicatur simpliciter naturalis filius hominis.

Quia, ut sit filius, sat est quod veram humanam originem habeat ex matre; ut vero dicatur naturalis filius, satis est ut ex vi illius originis eandem naturam habeat cum matre. Non enim dicitur naturalis filius propter modum, sed propter terminum originis; et hoc significavit D. Thomas, cum dixit esse filium naturalem, in quantum habet naturam humanam, scilicet, communicatam per veram conceptionem naturalem ex parte materiæ et termini. Et in hoc sensu recte utitur exemplo cæci illuminati. Nam in eo opere, quamvis modus sit supernaturalis, terminus tamen naturalis existit.

DISPUTATIO XI;

In duas sectiones distributa.

DE TEMPORE ET MODO QUO CHRISTI CONCEPTIO EX VIRGINE PERFECTA EST.

De tempore hujus conceptionis, id est de anno, mense, die et hora quibus facta est,